

Dragør By & Havn

Målestok: 1:4.000

1 cm = 40 m

Ækvivalens 2,50 m

Dansk Orienterings-
Forbund

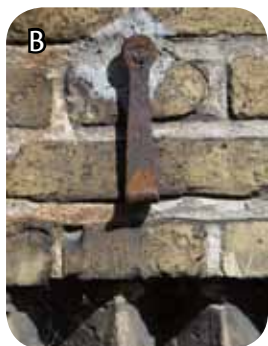

AMOK-27-Ø
© Copyright Amager OK
Rekognosceret og renregnet af
Erik Nielsen, AMOK
Version 1.0 - Marts 2017
Revideret - August 2018
kontakt: info@unamok.dk

NORDEA
FONDEN

COWI
.. det sikre kort

Signaturforklaring

- Højdekurve
- Jorddige
- Stendige
- Punkthøj
- Stenet flade
- Sten
- Hule
- Sand
- Hav, sø
- Grøft
- Utydelig grøft
- Græs
- Græs med spredte træer
- Åbent område
- Skov
- Tæt buskads
- Stort og lille træ
- Hæk
- Sti
- Utydelig sti
- Mur, man ikke må passere
- Mur, man må passere
- Hegn, man må passere
- Hegn, man ikke må passere
- Låge
- Bygning
- Halvtag
- Privat område (forbudt område)
- Asfalt, fliser og fast andet fast underlag
- Højt tårn
- Lille tårn
- Monument, mindesten
- Speciel genstand
- Bænk
- Forbudt område

Hvilket billede hører til hvilken post? Notér det rigtige bogstav under den tilhørende post.

Post	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Bogstav															

Den lille, idylliske havneby Dragør har gennem århundreder levet af havet. Søfart og fiskeriet har været de fleste beboeres levebrød.

Da den tyske besættelsesmagt i efteråret 1943 planlagde at udrydde den jødiske befolkning i Danmark, var den eneste udvej for jøderne at flygte til Sverige. Fra Dragør er der kun 14 kilometer til den svenske kyst, så byen blev ét af de steder, hvorfra jøderne blev sejlet i sikkerhed i det frie og fredelige naboland.

Byens fiskerbåde sejlede i pendulfart, og næsten alle i Dragør hjalp til, så flugten forløb uden tab af menneskeliv. Året efter blev en række dragørborgere dog arresteret for deres medvirken.

Turen rundt i Dragør fortæller om denne særlige historie på 15 af de steder, hvor den foregik.

Billede A

Fiskerskuret

Fisker Einar Larsen, der sejlede med kutteren Elisabeth, havde et skur til sine fiskeredskaber i "skurbyen" ved siden af havnen.

Foruden fiskegrej, blev der også skjult jøder i skuret.

En del af dragørfiskerne fortsatte med at sejle flygtninge efter jøderne var kommet i sikkerhed i Sverige i 1943. Nu var det modstandsfolk, der skulle under jorden eller engelske flyvere, som var kastet ned med faldskærm i Danmark, og som via Sverige skulle tilbage til de engelske luftbaser.

Billede B

Razziaen

I lagerrummene bag købmandsforretningen på hjørnet af Strandgade og Havnepladsen blev jøder holdt skjult, indtil de kunne sejles til Sverige. Man var i telefonisk kontakt med Lodseriet, og blev der ringet med beskeden "De bestilte varer må gerne vente", betød det, at der ikke kunne sejles med flygtninge lige i øjeblikket. Den 4. oktober om aftenen kom der pludselig lastbiler med tyske politifolk til havnen. Tyskerne skulle øjensynligt vise, at de havde kontrol over situationen i havnen.

I sidste øjeblik sejlede et skib ud af havnen med flygtninge ombord.

Billede C

Villa Pax

Da hovedparten af jøderne blev sejlet til Sverige i 1943, var det tyske politi, Gestapo, ikke permanent til stede i Dragør.

Men kort tid efter redningsaktionen oprettede Gestapo en lokal politistation i den gule villa ved Nordstranden. Paradoksalt nok hed villaen "Pax", der på latin betyder fred.

Da Gestapo i 1944 foretog en række anholdelser i Dragør af fiskere og andre, der havde medvirket ved redningen af jøderne, blev de arresterede samlet i Villa Pax.

Her foregik afhøringer under tortur, inden de arresterede blev sendt til Vestre Fængsel i København. Herfra kom nogle videre til Frøslev-lejren i Sønderjylland, og enkelte til koncentrationslejre i Tyskland.

Efter krigen fandt en retssag mod nogle af Gestapo-folkene sted i villaens havestue. Her stod 40 dragørborgere frem og vidnede mod dem.

Billede D

Mindestenen på Dragør Havn

De hektiske dage i oktober 1943, da omkring 700 danske jøder blev reddet i sikkerhed i Sverige, står stadig som en væsentlig tid i Dragørs historie.

I 60-året for begivenhederne blev der rejst en sten ved havnen, for at alle kan mindes den humanitære indsats som fiskere og flugthjælpere ydede.

Den ca. 9 tons tunge mindesten er forsynet med et relief udført af kunstneren Ole Bunton.

På stenen står et citat fra den jødiske, hellige bog Talmud: "Den der redder et enkelt menneskes liv, redder hele menneskeheden."

Billede E

Ellen Nielsen

Mange dragørborgere hjalp til med at de jødiske flygtninge kunne komme i sikkerhed i Sverige.

Én af hjælperne var Ellen Nielsen. Hun boede i et lille hus på Rønne Allé, men solgte fisk ved Gammel Strand i København. Her fungerede hun som forbindelsesled mellem jøder og dragørfiskere.

Ellen blev arresteret af tysk politi i 1944 og sendt i tysk koncentrationslejr. Her formåede hun at overleve, takket være nødhjælpspakker, som blev sendt dertil af Røde Kors.

Billede F

Dragør Rådhus

Da det tyske politi Gestapo i sommeren 1944 arresterede syv dragør-fiskere for deres medvirken under jødeflugten, tiltvang det tyske politi sig adgang til Rådhuset, for at få udleveret oplysninger om fiskerne. Det lykkede i nogle tilfælde kommunens ansatte at advare de eftersøgte fiskere.

Kommunen afviste dog de rygter, der senere opstod om, at man på rådhuset havde givet tyskerne oplysninger.

Fiskerne tjente en del penge på at sejle jøderne til Sverige, men de undlod at opgive indtægten på selvangivelserne før efter krigen var slut.

Efter befrielsen blev skattesagerne taget op, og flere af fiskerne måtte efterbetale det beløb, som de i 1944 ikke kunne, mens landet var besat.

Billede G

Lægeboligen

Dragørs læge, Poul Dich, spillede en vigtig rolle i arbejdet med at redde jøderne til Sverige. Han åbnede sit hjem for flygtningene, og den 4. oktober 1943 samledes et større antal flygtninge i lægeboligen. I løbet af dagen var 60-70 jøder ankommet med taxaer og sågar en flyttebil til villaen på Stationsvej. Det må have været ret iøjnefaldende, at der holdt en hel række taxaer foran lægeboligen. Der blev serveret smørrebrød, men ikke mange havde appetit til at spise, på grund af den spændte situation. Én efter én blev flygtningene kaldt ind i et værelse, hvor de afleverede betalingen for transporten. Poul Dich gav nogle af de mindre børn sovemidler, for at de kunne være rolige under overfarten.

Som læge havde Dich adgang til at købe benzin, der ellers var rationeret. Derfor kunne han med sin bil køre flygtninge til skjulesteder i omegnen, efter at tyskerne havde gennemført en razzia den 4. oktober.

Billede H

Dragør Fort

Dragørfortet var bygget omkring 1915 som en del af Københavns befæstning.

Umiddelbart efter tyskernes besættelse af Danmark i april 1940, rykkede tysk militær ind på fortet.

Fortet blev under 2. Verdenskrig først og fremmest brugt til overvågning af de flådefartøjer, der sejlede gennem Øresund.

Selv om man fra fortet sagtens kunne følge jødernes flugt fra Dragør Havn, skred man ikke ind.

Billede I

Besættelsestidens ofre

Redningen af de danske jøder til Sverige i 1943 gik heldigvis godt for langt de fleste. Alle, der flygtede via Dragør, overlevede.

Desværre fik hjælpearbejdet konsekvenser for nogle af de, der hjalp til. En del dragørborgere blev arresteret af tyskerne. Nogle blev sendt til tyske koncentrationslejre, og enkelte mistede livet. Modstandskampen krævede sine ofre, og et par af de lokale fra det sydlige Amager betalte med deres liv.

Billede J

Strandhotellet

Ét af de steder, hvor flygtningene holdt til, inden de kunne sejles til Sverige, var på Strandhotellet. Det må have været ret opsigtsvækkende, for normalt var der ikke mange gæster på hotellet i oktober måned. De åbenlyst "fremmede" gæster – hvoraf nogle bar pelse og smykker – må have vakt opsigt.

Foran hotellet sad en ung mand den 5. oktober og græd. Hans forældre var blevet arresteret af tyskerne ved razziaen aftenen før, og var ikke kommet med en båd til Sverige. En fiskerfamilie tog sig af ham, og sørgede for at han blev sejlet over 14 dage senere.

Historien fortæller, at den tyske kommandant på Dragørfortet, også befandt sig på hotellet, mens flygtningene ventede.

Men han "vendte det blinde øje til" for han mente nok ikke, at det var hans opgave at forhindre jøderne i at flygte. Efter razziaen den 4. oktober 1943 forlod han Dragør.

Billede K

Kutteren Elisabeth

Omkring 15 fiskerbåde menes at have deltaget i transporterne af flygtninge fra Dragør. Desuden sejlede enkelte større fartøjer.

Kun en enkelt af de både, der sejlede dengang, er bevaret. Det er kutteren "Elisabeth", som nu er museumsskib.

Båden kunne rumme op til 30 personer. Den sejlede en del ture til Sverige, og ejeren, fisker Einar Larsen, var én af dem der kom i Gestapos søgelys for sin medvirken i sejladserne. Så i 1944 flygtede han selv til Sverige og blev der til krigen var slut.

I 2013 blev Elisabeth restaureret, så den i dag fremstår omtrent som i 1940'erne.

Billede L

Nordstranden

I Dragør Havn førte dansk politi kontrol af de fiskerbåde, der sejlede ud. Derfor blev en del flygtninge sejlet ud fra Nordstranden i mindre både og samlet op udenfor kysten.

På Nordstranden var der dengang en del sommerhuse, som kunne bruges som skjulesteder inden sejladsen.

Herfra blev den første, jødiske familie sejlet til Sverige i september 1943. Den bestod af tre voksne og tre børn. De blev indlogeret i et sommerhus og var meget nervøse. Gennem en hjælper fik de kontakt med en fisker, der først havde givet tilsagn om at sejle, men som fik kolde fødder. Den jødiske familie måtte så transporteres tilbage til København, og blev senere sejlet over fra Snekkersten.

Billede M

Dragør Jernbanestation

I slutningen af september 1943 besluttede den tyske besættelsesmagt at deportere de danske jøder til Tyskland.

Imidlertid spredtes rygten hurtigt, og mange jødiske familier søgte til byerne langs Øresundskysten, for at finde både, der kunne sejle dem til det neutrale og frie Sverige.

Nogle søgte til Dragør, fordi de kendte byen fra sommerferieophold og kunne opsøge deres tidligere værter. Andre tog bare ud til byen, i håb om at finde en vej videre til friheden.

Mange af de jødiske flygtninge kom til Dragør med toget. I 1943 kørte Amagerbanens tog fra Amagerbrogade til Dragør, hvor stationsbygningen stadig findes.

Lige overfor stationen lå et lille bageri. Her blev nogle af de jødiske flygtninge holdt skjult, inden de kunne transporteres til Sverige.

I nabohuset boede en kvinde, der arbejdede hos Gestapo i Dragør. Hun angav bageren, der blev arresteret den 4. august 1944.

Han blev afhørt og tortureret og sad i fængsel til besættelsens slutning.

Billede N

Stikkerne

Der er eksempler på flygtninge, der kom til byen med store rygsække på ryggen, en kuffert i hånden og en radio under armen. I nogle tilfælde blev de dog nødt til at efterlade ejendele, som der så blev passet på til krigen var slut.

I de fire dage i oktober 1943, hvor de fleste jøder blev sejlet til Sverige, stod næsten hele Dragør sammen om at løse opgaven.

Men også kun næsten. I byen var enkelte, som lod sig lokke at give oplysninger til det tyske politi. På Kongevejen – altså praktisk talt midt i byen – boede én af dem. Han gav bl.a. informationer om, hvem der havde deltaget i redningen af jøderne, og det førte til en række arrestationer af dragørborgere i løbet af 1944.

Billede O

Kystpolitiet

På nordre mole var der under besættelsestiden kontrol af de både, der sejlede ind og ud af havnen. Kontrollen blev udført af dansk politi efter krav fra tyskerne.

Fiskerne havde et bådpass, som blev kontrolleret og stemplet, når de sejlede ind og ud af havnen.

De danske politibetjente lukkede ofte øjnene for de flygtninge, som lå i bådene. Men det fortælles, at de lukkede øjne kostede lidt bestikkelse til politifolkene.

Ude i Øresund sejlede tyske patruljebåde, der kontrollerede trafikken. Men besættelsesmagten havde ikke ret mange ressourcer til opgaven. Risikoen ved at møde en tysk båd, var derfor ret lille, men det vidste man ikke, mens begivenhederne foregik.

Der findes beretninger om, at både med flygtninge blev stoppet på vandet af patruljebådene, men at deres besætning ikke foretog sig noget. Der er endda en beretning om, at en tysk hurtigbåd har sejlet flygtninge ud til midt på Sundet. Her fik de redningsveste på og smidt i vandet – hvorefter de blev samlet op af svenske fartøjer, der var i nærheden.

Find foto-posterne - sådan gør du:

Se kortet og billederne på modsatte side. De steder du skal finde er markeret på kortet med en lilla cirkel. Hvert sted er der taget et billede. Hvilket billede passer til hvilken post?

Finder du løsningen kan du notere postens bogstavkode i skemaet - anfør det korrekte billedes bogstav ud for den post det hører til. På www.findveji.dk kan du registrere posternes koder og komme i Find vejs "Hall of Fame"

Quiz med mobilen - sådan gør du:

Er du rigtig klog? du kan teste din paratviden med mobilquizen. Scan QR koden her, eller søg under Dragør på www.findveji.dk.

Ved posterne 1-6 får du et spørgsmål, når du har indtastet postens bogstavkode.

Opgiver du at finde posten, kan du alligevel få spørgsmålet og fortsætte quizen ved at bruge koden PAS.

God fornøjelse!

